OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ Lausunto 5.11.2019

Valtiovarainvaliokunta, työ- ja elinkeinojaosto

ASIA: HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020; Teema: Pl 32 - Työvoimakoulutus valtion vuoden 2020 talousarvioesityksessä

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa asiakohdassa mainitusta hallituksen esityksestä. Pyydettynä lausuntonaan opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa seuraavaa:

Työvoimakoulutuksen työnjako, resurssit ja järjestäminen

Ammatillista tutkintoon tai sen osaan johtavaa työvoimakoulutusta toteutetaan osana ammatillisen koulutuksen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmää. Myös tutkintoon johtamatonta ammatillista osaamista syventävää ja täydentävää koulutusta voidaan toteuttaa ammatillisen koulutuksen työvoimakoulutuksena. Tutkintoon johtamatonta työvoimakoulutusta hankitaan myös työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan hankinnan kautta.

Hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi (momentti 29.20.30 Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen) vuodelle 2020 ammatillisen koulutuksen tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä on enintään 179 500 opiskelijavuotta, mistä työvoimakoulutuksena järjestettävään koulutukseen kohdennettava tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on vähintään 8 350 opiskelijavuotta. Työvoimakoulutukseen kohdennettavien opiskelijavuosien vähimmäismäärä on 250 pienempi kuin kuluvan vuoden varsinaisessa talousarviossa. Tämä johtuu nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi määräaikaisen lisäkohdennuksen asteittaisesta poistumisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää loppuvuodesta 2019 tehtävällä suoritepäätöksellä ammatillisen koulutuksen järjestäjien tavoitteellisten opiskelijavuosien määrät ja siitä työvoimakoulutukseen kohdennettavan opiskelijavuosimäärän varainhoitovuodelle 2020. Tällä hetkellä 61 ammatillisen koulutuksen järjestäjällä on järjestämisluvassaan työvoimakoulutuksen tehtävä, ja ainoastaan nämä järjestäjät voivat saada valtionosuusrahoitusta työvoimakoulutuksen järjestämiseen.

Lisäksi Saamelaisalueen koulutuskeskus ja Ruotsin Övertorneåssa sijaitseva Pohjoiskalotin koulutussäätiö voi järjestää työvoimakoulutusta. Saamelaisalueen koulutuskeskus on valtion oppilaitos ja sen toiminta rahoitetaan valtion talousarviossa momentilta 29.20.10 (Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot). Pohjoiskalotin koulutussäätiön toiminta perustuu Suomen, Norjan ja Ruotsin neljän vuoden välein tekemään sopimukseen ja rahoitus osoitetaan valtion talousarviossa momentilta 29.20.21 (Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot).

Opetus- ja kulttuuriministeriö kuulee suoritepäätösten valmistelussa työ- ja elinkeinoministeriötä. Kuulemisella halutaan varmistaa, että työ- ja elinkeinopoliittiset sekä -strategiset näkökohdat tulevat huomioon otetuiksi työvoimakoulutuksen suoritteiden myöntämisen yhteydessä. Vuoden 2020 suoritepäätösten valmistelussa tarkastellaan yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa tähän asti toteutunutta työvoimakoulutusta ja keskustellaan tarpeista kohdentaa suoritteita uudelleen vastaamaan paremmin eri alueiden työvoima- ja koulutustarpeita.

Työvoimakoulutuksen suunnittelu ja opiskelijavalinta yhteistyössä TE-hallinnon kanssa

Lakiin ammatillisesta koulutuksesta (531/2017 124§) on kirjattu, että koulutuksen järjestäjän tulee työvoimakoulutuksen tarjontaa suunniteltaessa tehdä yhteistyötä työ- ja elinkeinotoimiston sekä ELY-keskuksen kanssa. Työvoimakoulutuksen tarjonnan suunnittelua koskevat keskustelut järjestetään ELY-keskuksen kutsusta. Keskusteluissa voidaan hyödyntää molempien tahojen seuranta- ja ennakointitietoja, ja keskustelujen tavoitteena on varmistaa, että työvoimakoulutus suunnataan alueen työmarkkinoiden ja TE-hallinnon asiakkaiden tarpeisiin. Säännöllinen vuoropuhelu mahdollistaa myös resurssien uudelleen suuntaamisen joustavasti vuoden aikana alueen akuuteissa tarpeissa.

Koulutuksen tarjontaa suunniteltaessa ja kohdennettaessa tulee ottaa huomioon alueen koulutustarjonta sekä tutkintokoulutuksen että jatko- ja täydennyskoulutuksen osalta, jotta koulutukset vastaavat tarkoituksenmukaisesti työnhakijoiden ja työnantajien tarpeisiin. Työvoimakoulutuksella vastataan nopeisiinkin työmarkkinoiden tarpeisiin, joten työvoima-koulutukseen tulee päästä tarpeen mukaisesti ympäri vuoden, mikä edellyttää koulutuksen järjestäjältä nopeaa reagointia tarpeeseen. Työvoimakoulutuksen tuloksekas toteuttaminen edellyttääkin hyvää yhteistyötä alueellisella tasolla koulutuksen järjestäjien, TE-palvelujen sekä muiden mahdollisten yhteistyötahojen kesken. Yhteistyö toteutuu tällä hetkellä eri tavoin eri alueilla ja parhaita käytäntöjä onkin syytä levittää alueellisten toimintamallien kehittämiseksi.

Työ- ja elinkeinotoimisto päättää opiskelijoiden valitsemisesta työvoimakoulutukseen. Opiskelija-valinnassa työ- ja elinkeinotoimisto tekee yhteistyötä koulutuksen järjestäjän kanssa. Opiskelijaksi voidaan valita koulutukseen ja sen tavoitteena olevaan ammattiin tai tehtävään soveltuva henkilö, jolla on työ- ja elinkeinotoimiston toteama koulutustarve. Opiskelijavalinnan osalta haasteena on työnhakijoiden ohjautuvuus ja motivaatio koulutukseen: usein koulutukseen eivät ohjaudu ne, joilla olisi eniten osaamisen kehittämisen tarvetta, ja työnhakijoiden henkilökohtaiseen koulutus- ja urasuunnitteluun tarvittaisiinkin nykyistä enemmän resurssia.

Siirtyminen työvoimakoulutuksesta oppisopimuskoulutukseen

Työvoimakoulutuksessa työpaikalla järjestettävä koulutus toteutetaan koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena. Jos opiskelijalla on kuitenkin mahdollisuus määräaikaiseen työllistymiseen oppisopimuskoulutuksen kautta jo osaamisen hankkimisen aikana, lisää se koulutuksen vaikuttavuutta. Työvoimakoulutuksesta voidaankin siirtyä oppisopimuskoulutukseen ja tarvittaessa myös takaisin työvoimakoulutukseen. Jos opiskelija siirtyy työvoimakoulutuksen aikana tietyn ajanjakson ajan hankkimaan osaamista oppisopimuskoulutuksena ja palaa sen jälkeen taas hankkimaan osaamistaan työvoimakoulutuksena, voidaan työvoimakoulutus jaksottaa oppisopimuskoulutuksen ajaksi. Työvoimakoulutuksen järjestäjä sopii TE-toimiston kanssa työvoimakoulutuksen jaksotuksesta. Opiskelijan tulee ilmoittaa TE-toimistolle alkaneesta työsuhteesta ja työttömyysetuuden maksajalle (työttömyyskassa tai KELA) palkkatuloista. Työttömyysetuuteen ei ole oikeutta henkilöllä, joka työllistyy kokoaikatyössä yli kahden viikon ajan.

Oppisopimuskoulutuksen ja työvoimakoulutuksen toteutuksessa tulee ottaa huomioon opiskelijan ja työnantajan tarpeet. Tämäkin edellyttää tiivistä yhteistyötä työnantajien, koulutuksen järjestäjän ja TE-toimiston kanssa. Asiakkaan näkökulmasta toivottavaa myös on, että mahdollisesta palkkatuesta oppisopimuskoulutuksen ajalle voidaan sopia joustavasti samalla kertaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lisätietoja
Opetusneuvos Tiina Polo, 0295 33 0022